

Анотація

У книзі запропоновано новий підхід до висвітлення генези літературно-писемних мов у східних слов'ян на прикладі української. Автори відкидають теорію, згідно з якою про літературну мову можна говорити лише від часу кодифікації мовних норм, а підтримують тезу про початки існування мовної норми навіть не писаної, але повторюваної час від часу в писарській практиці. Норми української та білоруської мови пройшли довгий шлях, але їхні початки безсумнівно сягають періоду Русі.

При цьому автори постулюють не лише ідею існування окремих білоруської та української мов від XI ст., а й окремих редакцій – української та білоруської – церковнослов'янської мови в XI–XIV ст., тим самим відкидаючи політично сформовану ідеологічну тезу російських мовознавців про існування в цей період єдиної церковнослов'янської редакції для східнослов'янських мов.

Наведені в дослідженні висновки ґрунтуються на повторному аналізі оригінальних джерел, які, на думку авторів, є єдиними достовірними матеріалами для тлумачення витоків мовної норми. Аналіз охоплює оригінальні документи, дата і місце створення яких не викликає суперечок серед науковців. Це передовсім пам'ятки церковнослов'янської мови української редакції, а також оригінальні світські тексти з південних теренів Русі з очевидними ознаками місцевого мовленнєвого узусу. У цьому контексті варто підкреслити, що тогочасні писемні пам'ятки також виявляють виразні риси новгородсько-псковського діалекту, які, однак, залишаються поза сферою інтересів авторів статті через те, що цей діалект не виокремився в окрему східнослов'янську мову: на зміну новгородській традиції прийшла московська.

Дослідницький підхід авторів базований на утвердженій упродовж останнього часу в європейській лінгвістиці концепції, що історія мови невіддільна від історії комунікації, тобто як узаємин всередині соціуму, так і контактів між соціумами, що з часом призводить до появи на певному терені соціолінгвальної тріади: *мовлення – узус – норма*.

Ключові слова: літературна мова, мовна норма, писемна пам'ятка, східнослов'янські мови, українська мова, редакції церковнослов'янської мови